

«ΤΡΟΠΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΚΑΤΩ ΒΡΥΣΗΣ ΑΣΤΡΙΤΣΙΟΥ»-ΑΠΟ ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΣΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

ΚΑΛΑΘΑΚΗ Μ.¹, και ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ Α.¹

¹Ενιαίο Λύκειο Μελεσών Ηρακλείου Κρήτης
e-mail: Kalath04mar@yahoo.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αυτό το πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης υλοποιήθηκε τη σχολική χρονιά 2002-2003 με το Πανεπιστημίο Αιγαίου.

Το θέμα επιλέχτηκε ως επίκαιρο εξαιτίας των συζητήσεων που είχαν ξεκινήσει λόγω των επεμβάσεων ανάπλασης που είχε επιχειρήσει ο Δήμος Ν Καζαντζάκη εκείνη την εποχή.

Το αντικείμενο της μελέτης προσεγγίστηκε διαθεματικά μέσα από την Ιστορία-Αρχαιολογία, τη Γεωλογία, τη Λαογραφία, την Οικολογία και τη Γεωπονία.

Επιλέχτηκε συνδυασμός μεθόδων υλοποίησής του. Συνδυάστηκε η στρατηγική μέθοδος του ερευνητικού δοκιμίου με τη μέθοδο επίλυσης προβλήματος μαζί με παιχνίδι ρόλων και δραματοποίηση. Υλοποιήθηκαν όλες οι προγραμματισμένες δράσεις και επιτεύχθηκαν όλοι οι στόχοι που είχαν τεθεί αρχικά. Αξιοποιήθηκαν όλοι οι χώροι και ο εξοπλισμός που είχαν αρχικά προβλεφθεί. Η συνδρομή όλων σχεδόν των εξωτερικών συνεργατών ήταν καθοριστική στην εξέλιξη του προγράμματος. Στην πορεία υλοποίησής του, δεν προέκυψαν σημαντικές διαφοροποιήσεις που να αλλοιώσουν τη αρχικά σχεδιασμένη φυσιογνωμία του.

Έγιναν εκτενείς παρατηρήσεις, καταγραφές και συζητήσεις των βιοκοινωνιών και βιοτόπων του φαράγγιού, χαραχτηκε μονοπάτι περιήγησης των επισκεπτών, επιχειρήθηκε δένδροφύτευση στην αυλή του σχολείου και στο φαράγγι. Μαθητές του Γυμνασίου και του Λυκείου εμπνεύστηκαν παραμύθια, θεατρικά έργα, μικρές ιστορίες και μαντινάδες για το δάσος και τα νερά.

Συναρπαστικό βίωμα ήταν το ταξίδι στο χτες που επιχειρήθηκε με το Θεατρικό Δρώμενο αναπαράστασης του Μύθου του Νεραϊδόσπηλιου.

Την επόμενη χρονιά, ζωγραφίστηκαν επιγραφές με κατάλληλες εικόνες και μαντινάδες που αποτρέπουν το κυνήγι στην περιοχή, και τοποθετήθηκαν στα περάσματα των θηραμάτων.

Με την υλοποίηση αυτού του προγράμματος, βιώθηκε η αξία του συνεργατικού ομαδικού πνεύματος στη βάση της συμμετοχής, της ισοτιμίας, της κατανόησης, της αλληλοβοήθειας και της ανοικτής επικοινωνίας. Με την ανάπτυξη των πρωτοβουλιών και των συμμετοχικών παρεμβάσεων παρακινήθηκε η μαθητική κοινότητα στην ενεργητική αναζήτηση της ποιότητας στη ζωή.

KALATHAKI M.¹, and PAPANSTEFANAKI A.¹

¹Meleses Lyceum of Heraklion Crete
e-mail: kalath04mar@yahoo.gr

ABSTRACT

This environmental educational project was materialized during the school period 2002-2003 with the University of the Aegean. The theme of the project was chosen as contemporary ought to the discussions that had started because of the intercessions for reformation that had been attempted by the N Kazantzakis municipality in that period.

The subject of this study was conducted through several topics such as history, Archeology, Geology, Laography, Ecology and Agriculture.

It was chosen a combination of ways of materialization. The strategical method of searching essay was combined with the problem-solving method and the dramatization, games with roles. All the actions that were planned did become true and all the goals that had formerly been detected were fulfilled. All the places and equipments that had been anticipated were used. The assistance of almost all the external contributors was very helpful and beneficial for the occurrence of this education project. On the way of its realization didn't appear serious divergences that could alter its formerly outlined character.

Detailed observations, discussions and registrations about the human community and the surroundings of the ravine were done. A pathway for visitors' tours was created and treeplantation was made at the school yard.

Students from the High School and the Lyceum inspired fairytales, theatrical acts, short stories and small poems about the woods and the water. Their journey to the past was a fascinating experience that took place by the theatrical acts of the representation of the fairies' cave myth.

In the next year, inscriptions with appropriate pictures and short poems were painted, that could possibly prevent from hunting inside the valley, and were positioned at the prey's passings.

With the materialization of this project, the value of the all together spirit was realized at the base of participation, equality, understanding, mutual aid and opened community. With the development of the initiative community did wake up and started energetically to search for quality in their life.

Λέξεις κλειδιά : σχολικό πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, φαράγγι Αστριτισίου, Δήμος Ν Καζαντζάκη, Νεραϊδόσπηλιος, ποταμός Τρίτωνας.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Σχέδιο Υποβολής Πρότασης αυτού του προγράμματος εγκρίθηκε για υλοποίηση τον Οκτώβριο του 2002 από τη Διεύθυνση Β/θμιας Εκπαίδευσης Ηρακλείου και αξιολογήθηκε πρώτο πανελλαδικά για χρηματοδότηση, το Μάρτιο του 2003, από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου στα πλαίσια του Μέτρου 2.6 πράξη γ που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Υλοποιήθηκε από 21 μαθητές της Περιβαλλοντικής Ομάδας με την επίβλεψη των καθηγητριών Μαρίας Καλαθάκη και Άννας Παπαστεφανάκη. Το πρόγραμμα δε φαίνεται να έχει τελειώσει ακόμα μιας και το φαράγγι έχει καταλήξει να είναι ο κατεξοχήν χώρος υλοποίησης των δραστηριοτήτων πεδίου των Περιβαλλοντικών Ομάδων του Λυκείου Μελεσών.

Το φαράγγι του Αστριτισίου έχει μήκος περίπου 3 χλμ με πυκνή βλάστηση και διασχίζεται από τον ποταμό Τρίτωνα που είναι παραπόταμος του ποταμού Καρτερού, του ποταμού που περνά δίπλα από την Κνωσσό και χύνεται στο Κρητικό πέλαγος στη θέση Καρτερός, 10 χλμ ανατολικά του Ηρακλείου. Παράλληλα με τον ποταμό, υπάρχει στενός δρόμος με άσφαλο που συνδέεται με άλλους στενότερους αγροτικούς δρόμους και μονοπάτια τα οποία το ανοίγουν στην ευρύτερη αγροτική περιοχή. Απέχει 8 χλμ ΒΑ του οικισμού Μελέσες, όπου βρίσκεται το σχολείο, και 25 χλμ νότια του Ηρακλείου, στην ενδοχώρα. Αρχίζει 300 μ περίπου μετά τα τελευταία σπίτια του ομώνυμου χωριού.

Η τουριστική αξιοποίηση της περιοχής ενδιαφέρει ιδιαίτερα τους ντόπιους, μιας και ο τόπος προσφέρεται για αναψυχή και περιπάτους. Χρησιμοποιείται ήδη για συναυλίες λόγω της ιδιαίτερης ακουστικής του. Το φαράγγι αυτό θα αποτελέσει στο μέλλον, όπως και στο παρελθόν, πηγή ζωής και κοινωνικής αναβάθμισης ώστε οι γειτονικοί οικισμοί να μη σβήσουν, όπως κινδυνεύουν σήμερα αρκετά χωριά της ενδοχώρας της Κρήτης. Η ρύπανση και η αισθητική υποβάθμιση караδοκούν και γι αυτό οι νέοι πρέπει να είναι ενήμεροι και έτοιμοι.

2. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Αρκετοί λόγοι συνηγόρησαν στην επιλογή του θέματος. Οι εργασίες αξιοποίησης και ανάδειξης του από τον Δήμο Ν Καζαντζάκη είχαν εκείνη την περίοδο εγείρει συζητήσεις από τις οποίες οι μαθητές δεν μπορούσαν να λείψουν.

Άλλοι λόγοι που συνέτειναν στην επιλογή του θέματος ήταν

- ⊖ Η σχετικά εύκολη πρόσβαση της περιβαλλοντικής ομάδας στο φαράγγι αφού είναι κοντά στο σχολείο και στα χωριά των μαθητών αλλά και επειδή διασχίζεται από ευκολοδιάβατο δρόμο
- ⊖ Φάνηκε ότι ήταν ανάγκη των μαθητών η αναβάθμιση του φαραγγιού με συμμετοχικές επεμβάσεις αξιοποίησής του
- ⊖ Ο Δήμος Ν Καζαντζάκη καλλιεργεί τα τελευταία χρόνια με ιδιαίτερη ευαισθησία τον τομέα του πολιτισμού και αγωνίζεται να εμπλέξει όσο το δυνατό περισσότερο τη νεολαία στις προσπάθειες πολιτιστικής αναβάθμισης της περιοχής.
- ⊖ Το φαράγγι και οι πηγές του ποταμού που το διασχίζει είναι κομμάτι από τη ζωή των μαθητών, δηλαδή το θέμα προέρχεται από την εμπειρία τους.
- ⊖ Το θέμα ανταποκρίνεται στο γνωστικό υπόβαθρο των μαθητών
- ⊖ Υπάρχει εύκολη πρόσβαση των μαθητών σε πηγές πληροφόρησης, όπως είναι το Internet, οι κάτοικοι της περιοχής και οι φορείς διαχείρισης και το Κέντρο Κρητικής Λογοτεχνίας.
- ⊖ Ο κίνδυνος ρύπανσης και αισθητικής υποβάθμισης του φαραγγιού είναι μεγάλος
- ⊖ Το σχολείο, εκείνη τη σχολική χρονιά, ήταν μέλος των θεματικών δικτύων εθνικής και ευρωπαϊκής εμβέλειας: ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ, ΜΑΘΑΙΝΩ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ, YOUNG REPORTERS FOR THE ENVIRONMENT, τις παροχές των οποίων αξιοποίησε η Περιβαλλοντική Ομάδα.

3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι στόχοι που είχαν τεθεί στο Σχέδιο Υποβολής Πρότασης του προγράμματος και οι οποίοι επιτεύχθηκαν σχεδόν εξολοκλήρου, αναφέρονται παρακάτω ως εξής :

Στοχεύουμε, οι μαθητές να

- αναπτύξουν θετική στάση για το φυσικό περιβάλλον της περιοχής τους αφού ευαισθητοποιηθούν στην ορθολογική χρήση του νερού και των διαθέσιμων γενικά φυσικών πόρων. Έτσι θα προλάβουμε και θα αντιμετωπίσουμε τα περιβαλλοντικά προβλήματα ως συνειδητοποιημένοι ενεργοί πλέον πολίτες και θα προωθήσουμε τις αρχές και πρακτικές της αειφορίας.
- εξασκηθούν στην παρατήρηση των φυσικών οικοσυστημάτων και στη λήψη μετρήσεων
- μάθουν για τις δραστηριότητες και τον τρόπο λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών και της τοπικής αυτοδιοίκησης
- βιώσουν την αξία του συνεργατικού ομαδικού πνεύματος στη βάση της ισοτιμίας , κατανόησης, αλληλοβοήθειας και της ανοικτής επικοινωνίας
- γίνουν συμμετοχοί άρα και συνένοχοι στη διαχείριση του βióτοπού τους
- αναπτύξουν πρωτοβουλίες στην οργάνωση συζητήσεων , συνδιασκέψεων και συνεντεύξεων . Έτσι θα συνειδητοποιούν την ανάγκη της αξιολόγησης στις πρωτοβουλίες που αναπτύσσουν.
- έλθουν κοντύτερα στους καθηγητές και να συνεργαστούν σε ένα άλλο επίπεδο από το καθημερινό και συνηθισμένο
- βιώσουν διαφορετικές παιδαγωγικές διαδικασίες και μεθόδους από αυτές που έχουν βιώσει μέχρι τώρα και να καλλιεργηθεί η Γενική τους Παιδεία.
- να διερευνήσουν τα περιβαλλοντικά ζητήματα και να αναπτύξουν μεθόδους και πρακτικές που θα οδηγήσουν μελλοντικά στον περιορισμό της περιβαλλοντικής καταστροφής.
- Ενεργοποιηθούν προς την κατεύθυνση απόκτησης μιας διαφορετικής αντίληψης και νοοτροπίας για τα περιβαλλοντικά ζητήματα. Έτσι θα καλλιεργήσουν το κριτικό πνεύμα στη θεώρηση προβλημάτων περιβάλλοντος .
- εξοικειωθούν με τις νέες τεχνολογίες, τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, video, Fax, Internet. Οι παρουσιάσεις , η παραγωγή του τελικού προϊόντος του προγράμματος και η δημοσίευση άρθρων στο διαδίκτυο στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού δικτύου Young Reporters for the Environment θα αξιοποιήσουν εξειδικευμένο λογισμικό .
- έχουν μεγάλη ποικιλία ανάπτυξης δραστηριοτήτων πεδίου αφού θα ασχοληθούν με καταγραφή βιοτικών και αβιοτικών παραγόντων του οικοσυστήματος και με καλλιτεχνικές δραστηριότητες όπως είναι τα θεατρικά δρώμενα , η φωτογράφιση, η γλυπτική, η ζωγραφική

4. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το φυσικό αντικείμενο του προγράμματος προσεγγίστηκε διαθεματικά μέσα από την Ιστορία-Αρχαιολογία, τη Γεωλογία, τη Λαογραφία, την Οικολογία και τη Γεωπονία.

Επιλέχθηκε και αξιοποιήθηκε στην πράξη ένας συνδυασμός μεθόδων για την υλοποίησή του. Συνδυάστηκε η στρατηγική μέθοδος του ερευνητικού δοκιμίου (Μέθοδος project) με τη μέθοδο επίλυσης προβλήματος με το παιχνίδι ρόλων και τη δραματοποίηση.

5. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Στα πλαίσια της οικολογικής προσέγγισης του φυσικού αντικειμένου, έγιναν εκτενείς παρατηρήσεις, καταγραφές και συζητήσεις των βιοκοινωνιών και βιοτόπων του καθώς ιδιαίτερων γεωλογικών σχηματισμών κατολίθησης, διάβρωσης και ανάβλυσης νερού, αλλά και τις συνέπειες από τις δραματικές επεμβάσεις του ανθρώπου.

Επειδή έγινε από κοινού με τους μαθητές διαπίστωση, ανάλυση και καταγραφή προτάσεων στο περιβαλλοντικό θέμα που μας απασχόλησε, οι μαθητές είχαν άμεση εμπλοκή στην επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων της περιοχής τους, με αποτέλεσμα, ως συμμετέχοντες που ήταν, να γίνουν κατά κάποιο τρόπο και συνένοχοι στην επίλυσή τους. Αυτό τους έκανε να αγωνιστούν με μεγαλύτερο ζήλο και μεράκι.

Αξιοποιήσαμε τις ανάγκες και τα βιώματα των παιδιών, κάναμε ομαδοποιημένες διδασκαλίες με από κοινού δράσεις όπου διδάσκοντες και διδασκόμενοι εναλλάσσονταν.

Προέκυψαν ποικίλες στάσεις και συμπεριφορές απέναντι σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα, αναπαραστάθηκαν καταστάσεις και αναδείχτηκαν συγκρούσεις και διαφορές.

Υποδύθηκαν ρόλοι, όπως αυτοί του δημοσιογράφου, του αρχιτέκτονα και οικονομολόγων μελετητών, των εισηγητών στη συνδιάσκεψη.

Οι μαθητές ασκήθηκαν ιδιαίτερα στον τεκμηριωμένο διάλογο και στην εύρεση συμβιβαστικών λύσεων.

Προς το τέλος του προγράμματος, μερικοί μαθητές του Λυκείου μας αλλά και του συστεαζόμενου Γυμνασίου παρακινήθηκαν από τους καθηγητές τους στο να εμπνευστούν και να συγγράψουν παραμύθια, θεατρικά έργα, μικρές ιστορίες και μαντινάδες για το δάσος και τα νερά. Συνταρακτικό βίωμα ήταν το ταξίδι που επιχειρήθηκε στο χτες με το Θεατρικό Δρώμενο στο Νεραϊδόσπηλιο όπου οι μαθητές υποδύθηκαν τις νεράιδες, στον τόπο που γεννήθηκε ο μύθος. Τα αγόρια της Περιβαλλοντικής Ομάδας πέρασαν μερικές ώρες σε ένα παραδοσιακό καφενείο του χωριού όπου αντλήθηκαν τα θέματα που συνήθως συζητούνται στα καφενεία, τη μορφή της συζήτησής τους, την ατμόσφαιρα που δημιουργείται στις παρέες των θαμώνων, πράγμα που τους βοήθησε στη δημιουργία του λόγου που ανέπτυξαν στο βίντεο που καταγράφηκε το δρώμενο αυτό. Ήρθε το παρελθόν στο παρόν, έγινε ο μύθος πραγματικότητα. Αυτοσχεδιάσαμε στα πλαίσια μιας πρωτόγνωρης εκπαιδευτικής διαδικασίας, μέσω της οποίας, μπήκαμε στη νοοτροπία των ντόπιων στις αρχές του προηγούμενου αιώνα και γνωρίσαμε τις συνήθειές τους.

6. ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Οι μαθητές επισκέφτηκαν το Δήμαρχο για να ενημερωθούν σχετικά με την πολιτική της Δημοτικής Αρχής στην ανάπτυξη του φαραγγιού. Η αγωνία για τη συνάντηση και η απειρία τους έφερε μεγάλη αμηχανία, που στο τέλος όμως αντικαταστάθηκαν με ενθουσιασμό.

Ιδιαίτερη ευχαρίστηση προκάλεσε σε όλους μας η συνεργασία με τον Μανόλη Αλεξάκη, τοπογράφο μηχανικό, δημοτικό σύμβουλο που κατάγεται από το Αστρίτσι που έχει ιδιαίτερα ασχοληθεί από παλιά με την ανάδειξη του φαραγγιού και ο οποίος μας πληροφόρησε εκτενώς και πρότεινε δραστηριότητες που θα μπορούσαμε να αναπτύξουμε.

Στην αρχή του προγράμματος οργανώθηκε συνδιάσκεψη όλων των φορέων που έχουν σχέση με την περιοχή. Η πείρα και οι γνώσεις τους, μαζί με το νεανικό ενθουσιασμό έδωσαν νέα ώθηση, για δημιουργία, σε όλους.

Όλοι οι μαθητές της Α τάξης συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο που διερευνούσε την προηγούμενη επαφή τους με το φαράγγι και τις προσδοκίες τους. Ερωτηματολόγιο απευθύνθηκε και προς τους κατοίκους του Αστριτσίου για να καταγραφούν οι σχετικές γνώσεις, απόψεις και ανάγκες τους.

Σε μια περιοχή του φαραγγιού, χαράξαμε μονοπάτι περιήγησης για τους επισκέπτες του με ειδική σήμανση, με πρότυπο το μονοπάτι που περπάτησε η Περιβαλλοντική Ομάδα στο δάσος της Δαδιάς του Έβρου, στα πλαίσια της εκπαιδευτικής επίσκεψης που πραγματοποίησε στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Σουφλίου και στο νομό Έβρου.

Επιχειρήσαμε δένδροφύτευση στο φαράγγι και στην αυλή του σχολείου. Τοποθετήσαμε και αναμνηστική επιγραφή.

Η διαχείριση των νερών, η εξάντλησή τους στις καλλιέργειες, η δημιουργία φραγμάτων και η ρύπανσή απασχολούν την κοινή γνώμη της περιοχής. Εμείς, αναλύσαμε την ποιότητα του νερού των πηγών του ποταμού και της λιμνούλας με τις πάπιες, τη βρήκαμε πολύ καλή και με χαρά πληροφορήσαμε τους κατοίκους.

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς, παρουσιάσαμε το πρόγραμμά μας στη σχολική κοινότητα, στις τοπικές αρχές, στους γονείς μας, στους ντόπιους, σε ημερίδα, στην οποία μάλιστα, βραβευτήκαμε από το σχολείο μας και από την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης. Στον κύριο Μανόλη Αλεξάκη απονεμήθηκε αναμνηστικό δίπλωμα.

Την επόμενη σχολική χρονιά συμπληρώσαμε το μονοπάτι του ήχου με στοιχεία που αφορούν τους ήχους που μπορεί να ακούσει ο περιηγητής την άνοιξη και κατασκευάστηκαν, με την καθοδήγηση της υπεύθυνης του Κέντρου Δημιουργικής Απασχόλησης του Δήμου Ν Καζαντζάκη, ξύλινες, πολύ καλόγουστες επιγραφές με κατάλληλες εικόνες και μαντινάδες που αποτρέπουν το κυνήγι στην περιοχή, οι οποίες τοποθετήθηκαν σε περάσματα των θηραμάτων.

Οι διαπιστώσεις και οι προτάσεις της Περιβαλλοντικής Ομάδας διατυπώθηκαν, προς τους φορείς διαχείρισης του φαραγγιού του Αστριτσίου, κατά την ημερίδα παρουσίασης του προγράμματος που έγινε στο τέλος της σχολικής χρονιάς και αφορούν

- ο την υιοθέτηση ορισμένων περιοχών μέσα στο φαράγγι από συλλόγους, κατοίκους, μαθητές
- ο τις ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα μέσα στο φαράγγι του Αστριτσίου
- ο τις όλο και συχνότερες επισκέψεις για αναψυχή
- ο την άσφαλτο που καλύπτει τον κεντρικό δρόμο που διασχίζει ένα μεγάλο τμήμα του φαραγγιού
- ο τη διατάραξη της ζωής όλων των οργανισμών που έχουν το βιότοπό τους στο φαράγγι από την ανθρώπινη παρουσία
- ο τη ρύπανση του χερσαίου και υδάτινου οικοσυστήματος που απειλεί τη βιοποικιλότητα και την ισορροπία του
- ο τις απαιτούμενες τροποποιητικές παρεμβάσεις της Δημοτικής Αρχής στην οικιστική ανάπτυξη του φαραγγιού
- ο τη μελέτη απαιτούμενου σωστού φωτισμού με υπόγεια καλωδίωση
- ο την οργάνωση Περιπτέρου Ενημέρωσης Επισκεπτών και Περιηγητών
- ο τη λήψη μέτρων προστασίας σχετικών με την ελεύθερη και ανεξέλεγκτη βόσκηση, το κυνήγι και τη χρήση φυτοφαρμάκων
- ο την επιμελημένη και σχολαστική καθαριότητα
- ο τη συντήρηση των αρχαίων και βυζαντινών μνημείων

7. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Διαμορφωτική διαρκής αξιολόγηση ανατροφοδοτούσε την πορεία εξέλιξης του προγράμματος ενώ η τελική του αξιολόγηση δε θεωρούμε ότι έχει ολοκληρωθεί, δεδομένου ότι λαμβάνει χώρα κάθε φορά που το πρόγραμμα παρουσιάζεται σε συνέδρια, άρθρα και συζητήσεις.

Η μαθητική συμβολή βραβεύτηκε από το Διευθυντή του σχολείου και τις καθηγήτριες της Παιδαγωγικής Ομάδας κατά την ημερίδα παρουσίασης του προγράμματος. Η ουσιαστική όμως επιβράβευση, ερχόταν πάντα μετά τις πρωτόγνωρες χαρές που πήγαζαν από τις ιδιαίτερες

δημιουργικές δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν και συνεχίζει να έρχεται μέχρι σήμερα μέσα από τις αναμνήσεις.

Για αρχική αξιολόγηση, δόθηκε ερωτηματολόγιο στους μαθητές της περιβαλλοντικής ομάδας και στους συμμαθητές τους της Α τάξης που δεν ανήκαν στην ομάδα, οι οποίοι αποτέλεσαν την ομάδα ελέγχου. Διερευνήθηκαν ιδιαίτερος οι γνώσεις και οι απόψεις των μαθητών της περιβαλλοντικής ομάδας και των μαθητών που φαίνεται να αδιαφορούν αρχικά για τις δραστηριότητές της.

Με τη διαμορφωτική και διαρκή αξιολόγηση του προγράμματος διαπιστώθηκαν από το σύνολο των συμμετεχόντων οι ανάγκες και οι δυνατότητές τους, ελέγχθηκαν μέθοδοι, διαδικασίες και υλικά έτσι ώστε να γίνονται οι αναγκαίες βελτιώσεις, μεταβολές και ανατροφοδοτήσεις στην πορεία υλοποίησής του.

Αν και πολλές φορές είχε διατυπωθεί η ανάγκη να γίνει συζήτηση της περιβαλλοντικής ομάδας, μαθητών και καθηγητών, ως τελική αξιολόγηση του προγράμματος, με σκοπό να τονιστούν τα θετικά σημεία και να επισημανθούν όσα διαφορετικά θα μπορούσαν να είχαν γίνει, δεν κατορθώθηκε τελικά. Έγινε όμως δύο χρόνια αργότερα όταν οι μαθητές παρουσίασαν το πρόγραμμα σε μαθητικό συνέδριο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, όπου για να προκύψει η εισήγηση, αξιολογήθηκε εξ αρχής και συνολικά το πρόγραμμα.

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Με τη δραστηριοποίηση των μαθητών της Περιβαλλοντικής Ομάδας του Λυκείου της περιοχής, δόθηκε δημοσιότητα στο θέμα, παρακινήθηκε η τοπική κοινότητα, αναπτύχθηκε συνεργασία με τη Δημοτική Αρχή και διατυπώθηκαν προτάσεις που αφορούν τις πολιτιστικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα μέσα στο φαράγγι, τις όλο και συχνότερες επισκέψεις τουριστών για αναψυχή, την αισθητική του χώρου, τη ρύπανση του χερσαίου και υδάτινου οικοσυστήματος που απειλεί την ισορροπία του, τη λήψη μέτρων προστασίας για την αρμονική συμβίωση όλου του έμβιου κόσμου στο φαράγγι.

Καταγράφηκαν, μέσα από ερωτηματολόγια, συνδιασκέψεις, ομαδικές και κατ' ιδίαν συζητήσεις οι σχετικές με το φαράγγι του Αστριτσίου γνώσεις, απόψεις και ανάγκες των μαθητών, της Δημοτικής Αρχής, των Φορέων Διαχείρισης και των ντόπιων κατοίκων.

Αναλύθηκε η ποιότητα του νερού των πηγών και του ποταμού που το διασχίζει και έτσι απαντήθηκε το ερώτημα της καθαρότητας ή όχι των νερών που για χρόνια έμενε αναπάντητο στους ντόπιους.

Με άρθρα που έχουν ήδη δημοσιευτεί και θα συνεχίσουν να δημοσιεύονται καθώς επίσης και με συνεντεύξεις στον τοπικό τύπο, η τοπική κοινωνία θα παρακινηθεί από τα νεότερα μέλη της για πιο ενεργή συμμετοχή.

Με την ημερίδα παρουσίασης του προγράμματος που έγινε το Μάιο του 2003, οι μαθητές ήλθαν σε επαφή με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, τους γονείς τους αλλά και τα υπόλοιπα μέλη της τοπικής κοινωνίας και κατάφεραν να διαδώσουν τα αποτελέσματα του προγράμματός και να παρακινήσουν τους ντόπιους ώστε να αντιμετωπίσουν με μεγαλύτερη σοβαρότητα και ορθολογικότητα την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων του φαραγγιού.

Οι στόχοι του προγράμματος επιτεύχθηκαν χωρίς ιδιαίτερο άγχος και κόπο, σχεδόν αυθόρμητα. Το αποδίδουμε στον αρχικό αναλυτικό σχεδιασμό του προγράμματος, ο οποίος έγινε μετά από πολλή σκέψη και πολύωρες συζητήσεις των υπεύθυνων καθηγητριών. Αναλώσαμε ένα πολύ μεγάλο μέρος του χρόνου του προγράμματος στην κατάρτιση του Σχεδίου Υποβολής Πρότασης, πράγμα που μας βοήθησε αργότερα στην εύκολη αποσαφήνιση των δράσεων που είχαμε να υλοποιήσουμε. Οι μαθητές ήταν συνεχώς στο κλίμα μιας και το θέμα ήταν δική τους επιλογή, οπότε δε χρειαζόταν ιδιαίτερη καθοδήγηση. Αναλάμβαναν μόνοι τους πρωτοβουλίες και εκπονούσαν τμήματα του προγράμματος στην κατάλληλη περίοδο χωρίς παραλήψεις και λάθη. Οι μαθητές έμαθαν πολλά διότι βίωσαν και έπραξαν πολλά.

Μέσα σε λίγο χρόνο κάναμε πάρα πολλά. Σε μερικές περιπτώσεις πειστήκαμε για να τα προλάβουμε. Το άγχος μας ήταν εξαιρετικά δημιουργικό και η ικανοποίηση που πήραμε μεγάλη. Νιώθουμε ότι αυτό το πρόγραμμα δεν έχει τελειώσει ακόμη...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Καμαρινού Δ. 2000. *Βιωματική Μάθηση στο σχολείο*. Γ έκδοση. Ξυλόκαστρο.
2. Φλογαΐτη Ε, (1993), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις, Αθήνα
3. Frey K., 1986. *Η μέθοδος project*, Μετάφραση Κ Μάλλιου, εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσ/κη.
4. Υπουργικές Αποφάσεις ΥΠΕΠΘ
5. Πανεπιστήμιο Αιγαίου (2004) Σχολικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Ανασύρθηκε 20-12-2004 από www.aegean.gr/sppe
6. Δήμος Ν Καζαντζάκη (2003) Αστρίτσι. Ανασύρθηκε 12-2-2003 από www.win.gr/αγροτουρισμός